

Odpowiedzialność małoletniego ubezwłasnowolnionego całkowicie

Odpowiedzialność cywilna

- ✓ Osoba ubezwłasnowolniona całkowicie pozbawiona jest zdolności do czynności prawnych, sama nie może skutecznie zawierać większości umów — w jej imieniu działa opiekun.
- ✓ Jeśli mimo to osoba ubezwłasnowolniona podpisała umowę (bez udziału opiekuna), to taka umowa jest nieważna – co oznacza, że nie wywołuje skutków prawnych.
- ✓ Ale – jak wspomniane – drobne umowy codzienne (np. zakupy, bilety) mogą być ważne, jeśli zostały wykonane bez szkody dla ubezwłasnowolnionego.
- ✓ W praktyce opiekun ma obowiązek zarządzać majątkiem i sprawami prawnymi tak, aby chronić interes osoby ubezwłasnowolnionej.

Odpowiedzialność karna

- ✓ Ubezwłasnowolnienie cywilne (pozbawienie zdolności do czynności prawnych) niekoniecznie oznacza automatyczne wyłączenie odpowiedzialności karnej (np. za czyn przestępczy).
- ✓ Prawo karne operuje innymi kategoriami: np. ocenia się poczytalność danej osoby, zdolność rozumienia czynu i możliwości pokierowania swoim postępowaniem, co niekoniecznie pokrywa się z pełną utratą zdolności cywilnej.
- ✓ Zatem małoletni ubezwłasnowolniony całkowicie może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej, jeśli warunki przestępstwa są spełnione i jeśli prawo karne uzna, że ma zdolność odpowiadania za czyn. (Tu zawsze zależy od konkretnego przypadku i oceny sądu karnego.)

Ograniczenia w życiu prawnym małoletniego ubezwłasnowolnionego

Kilka praktycznych konsekwencji ubezwłasnowolnienia całkowitego (również w kontekście małoletniego):

- ✓ Nie może zawrzeć małżeństwa.

- ✓ Traci możliwość samodzielnego dysponowania majątkiem – opiekun zarządza majątkiem.
- ✓ Nie ma zdolności procesowej (lub jest ona bardzo ograniczona) – co oznacza, że sama nie może np. wytaczać wielu powództw, jeśli nie ma do tego upoważnienia/opieki.
- ✓ Nie może sporządzać testamentu ani być spadkobiercą w pełnym zakresie samodzielnie.
- ✓ Niektóre jej prawa (np. wyborcze) są wyłączone.

Wnioski

- ✓ Małoletni w wieku powyżej 13 lat, który został całkowicie ubezwłasnowolniony, w dużym stopniu traci samodzielne kompetencje prawne — to opiekun (lub sąd) podejmuje decyzje w jego imieniu.
- ✓ W zakresie cywilnym odpowiedzialność za zobowiązania jest ograniczona, bo większość czynności prawnych musi być wykonywana przez opiekuna.
- ✓ W zakresie karnym odpowiedzialność może nadal być realna – zależy od oceny sądu karnego w konkretnym przypadku.

W polskim prawie cywilnym odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez małoletniego ubezwłasnowolnionego całkowicie rozpatrujemy tak samo, jak w przypadku dziecka, które nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych i nie ponosi winy za swoje działania.

KLUCZOWA ZASADA

Co do zasady – taka osoba sama nie ponosi odpowiedzialności odszkodowawczej. Bo nie jest zdolna do ponoszenia winy w rozumieniu prawa cywilnego (art. 426 KC – dzieci do 13 r.ż. nie ponoszą winy; osoba całkowicie ubezwłasnowolniona również zwykle nie).

Kto więc odpowiada?

1) Rodzice lub opiekun prawny

Za szkody wyrządzone przez taką osobę co do zasady odpowiada:

- ✓ opiekun prawny – jeśli sprawuje nadzór
- ✓ rodzice – jeśli wciąż mają władzę rodzicielską

podstawa prawna:

art. 427 KC – odpowiedzialność za brak należytego nadzoru

Czyli: jeśli szkoda powstała, bo nadzór był nienależyty → odpowiadają opiekun/rodzice.

2) Placówka, szpital, szkoła, DPS, dom dziecka

Jeżeli szkoda powstała, gdy małoletni był pod pieczę:

- szkoły,
- szpitala psychiatrycznego,
- DPS,
- placówki opiekuńczej,
- internatu,

to odpowiada ta jednostka (art. 427 KC) – również na zasadzie nienależytego nadzoru.

3) Sama osoba ubezwłasnowolniona?

Tylko w wyjątkowych przypadkach:

- ✓ jeżeli sąd ustali, że osoba była w stanie pokierować swoim postępowaniem, albo wykazać winę (praktycznie bardzo rzadkie)
- ✓ albo jeśli zasady słuszności wymagają obciążenia jej majątku (art. 428 KC)

To jednak wyjątki.

Ważne praktycznie:

Jeśli małoletni ubezwłasnowolniony całkowicie:

- ✓ rozbił komuś szybę
- ✓ porysował samochód
- ✓ zniszczył telefon
- ✓ uszkodził rower

odszkodowania żąda się od dorosłych sprawujących pieczę, a nie od dziecka.

Podsumowując:

Jeśli małoletni ubezwłasnowolniony całkowicie wyrządzi szkodę, to co do zasady odpowiadają za to rodzice lub opiekunowie (ew. placówka), a nie on sam.

Masz dodatkowe pytania? Borykasz się z innymi problemami natury prawnej, a nie jesteś w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy?

Możesz skorzystać z darmowej porady w punktach nieodpłatnych pomocy prawnej i świadczenia poradnictwa obywatelskiego m.in. w Starostwie Powiatowym w Gorzowie Wielkopolskim. Punkty są czynne od poniedziałku do piątku w godz.: 7:30 – 15:30. Obowiązują wcześniejsze zapisy na poradę

- ✓ pod nr tel.: (95) 73 30 411 lub
- ✓ rejestracja on-line <https://np.ms.gov.pl>

Artykuł powstał w ramach realizowanego przez Stowarzyszenie CIVIS SUM zadania publicznego pt.: Prowadzenie punktu nieodpłatnej pomocy prawnej oraz realizacja zadań z zakresu edukacji prawnej na terenie powiatu gorzowskiego w 2025 r” finansowanego ze środków przekazanych przez Powiat Gorzowski. Artykuł jest wkładem własnym osobowym do ww. zadania.